

Elke dag verdient een Nacht van de Nacht!, Bewonersinitiatief

Raadsinformatiebijeenkomst	2 februari 2017
Voorzitter	Heleen de Boer
Tijd	20.00 – 21.00 uur
Zaal	Trouwzaal
Soort Bijeenkomst:	Bespreken bewonersinitiatief
Werkvorm bijeenkomst	Regulier
Geagendeerd door:	Jolande Uringa (CU), mede namens GroenLinks en PvdD
Doel van de bijeenkomst	De raad hoort graag de mening van betrokkenen
Betrokken ambtenaren/ Presentatoren	Inge van de Klundert, Milieu en Mobiliteit; presentatie Arthur Klink, Technisch Adviseur Peter Kommers, programmabeheerder openbare verlichting Rob Hendriks, Groenprogramma/natuur
Meepraters	Ria Glas, initiatiefneemster (vervangt dhr. Bosma); presentatie Jaap Roodenburg Colin Beekman, Zoogdierwerkgroep Utrecht Marcel Schillemans, Zoogdierverseniging Wim Schmidt, Sotto Roland Pereboom, Directeur Milieucentrum Utrecht Robert Wielinga, Sterrenkundige Kring Minnaert Irene Mobach, VSU Vereniging Sportbelang Utrecht (presentatie)
Portefeuillehouder(s)	Lot van Hooijdonk
Aanwezige griffiemedewerker(s)	Brigitte Victoor
Programma	Presentatie Ria Glas Vragen raadsleden Reactie College: presentatie Inge van de Klundert Vragen raadsleden Meepraters aan het woord Vragen raadsleden
Vervolg	De gemeenteraad debatteert over dit onderwerp tijdens de vergadering van de commissie Stad & Ruimte van 16 februari 2017.

Motivatie

De fracties agenderen het burgerinitiatief 'Elke dag verdient een Nacht van de Nacht!' om de initiatiefnemers de gelegenheid te geven hun aanleiding en plannen toe te lichten.

De partijen zijn zelf voorstander van tegengaan van lichthinder en lichtvervuiling en willen tijdens de RIB ook gebruiken om van de gemeente informatie te verkrijgen over de maatregelen die al worden genomen, op basis van eerdere beleidsdoelen. Ook willen ze weten welke gemeentelijke doelen welk effect hebben gehad en hoe de communicatie met burgers is verlopen.

Bijdragen

Ria Glas

Ik ben Ria Glas en ik heb vanavond twee petten op. Een pet als mede-initiatiefneemster en een pet als actief lid van de Fietzersbond. Beide petten laten zich zeer goed combineren. We willen beide effectieve verlichting. Dat wil zeggen:

1. genoeg licht – niet teveel of te weinig
2. op plekken waar het nodig is – op de weg, niet in groen, water of de lucht

1. Genoeg licht. Fietsroutes moeten goed en sociaal veilig verlicht worden. Dat staat buiten kijf. Haal alleen overbodige masten weg. Zorg voor niet te weinig licht, maar voorkom ook teveel licht. Teveel licht kan verblindend zijn en werkt dan averechts.
2. Het licht moet dáár schijnen waar het nodig is. Op de Rijnkennemerlaan schijnt het licht overdadig het groen in. Maar afgewaaiide takken op het wegdek zie je niet als je bril nat is van regen. En achter elke boom kun je worden opgewacht.

Ja, die sociale veiligheid. Hoe zit dat? Verlichting van het groen helpt niet voor sociale veiligheid. Je schiet je niets op met het aanlichten van bosjes. Er blijven altijd donkere plekken over en de struiken maken steeds weer nieuwe plekken waar een potloodventer zich in kan verstoppen. Zet een heg langs de enge plekken, dan kan er niet meer iemand voor je fiets springen. Je kunt dan tijdig zien dat je niet wordt opgewacht en, als je wel zou worden opgewacht, kun je tijdig omkeren en wachten tot je met iemand mee kunt fietsen. Als Fietzersbond zijn we bijvoorbeeld niet erg blij met de plannen voor de verlichting langs het Amsterdam Rijnkanaal. Rondom uitstralende lampen. Prima af te schermen met lamellen, volgens de wethouder. Als ze aan de groene –én aan de waterzijde keurig worden afgeschermd, is het fietspad niet meer verlicht. Zorg voor effectieve verlichting. Niet teveel, niet te weinig en alleen gericht op plekken waar het nodig is, dus niet in het groen, het water of de lucht.

Colin Beekman

Graag vertel ik over de 'wensen' van vleermuizen inzake licht en donker en beantwoord ik vragen van raadsleden. Met gerichtere verlichting bieden we vleermuizen meer ruimte en daarmee helpen we onszelf omdat er meer muggen en vliegen worden opgegeten. Ik zie als vleermuisvrijwilliger steeds weer dat er op donkere plekken meer vleermuizen vliegen dan op de verlichte plekken.

Marcel Schillemans

In Nederland komen 20 vleermuissoorten voor. In Utrecht zijn gewone, ruige en kleine dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis, rosse vleermuis, tweekleurige vleermuis, gewone grootoorvleermuis, baardvleermuis en meervleermuis bekend. Utrecht is rijk aan soorten! Deze reageren niet allemaal op dezelfde manier op (kunst)licht.

Voor vleermuizen geldt dat effecten van verlichting kunnen plaatsvinden op vliegroutes, jachtgebieden en verblijfplaatsen. Voor alle soorten geldt dat verlichting negatief werkt op verblijfplaatsen. Dieren verlaten de verblijven dan later (en missen de piek van voedsel in de vroege avond), verlaten de verblijven niet (en sterven een hongersdood), of gaan de verblijfplaatsen steeds minder gebruiken en zijn genoodzaakt elders onderdak te vinden. Voor de meeste soorten geldt dat verlichting op vliegroutes ook negatief uitpakt. Dieren gaan routes vermijden en moeten omvliegen waardoor ze te laat bij hun voedsel komen of gevaarlijke routes moeten nemen. Een paar soorten kunnen gebruik maken van verlichting tijdens het jagen, immers licht trekt insecten aan. Dat geldt voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Echter ook die soorten hebben geen verlichting nodig om goed te kunnen jagen en andere soorten jagen juist niet bij het licht.

Voor om gaan met verlichting kan aan vier knoppen worden gedraaid om negatieve effecten op de (beschermde) vleermuizen te voorkomen.

- 1) donkerte is uitgangspunt. Plaats alleen verlichting als het echt nodig is.
- 2) als verlichting nodig is (en dat is vaak in de stad!) verlicht dan dat wat verlicht moet worden. Plaats geen verlichting net op een locatie die kwaad kan voor vleermuizen (bijv. bij een verblijfplaats), richt de verlichting

enkel op de locatie die verlicht moeten worden, voorkom verstrooiing, scherm kwetsbare omgeving af, werk met afschermkappen en LED

3) als verlichting nodig is, verlicht dan alleen in de tijd dat het nodig is. Dat is ook nog eens goed voor het milieu. Denk bijvoorbeeld aan fietspaden die met name in de vroege avond en vroege ochtend gebruikt worden en verder bijna niet. Met moderne LED armaturen is dit goed mogelijk.

4) werk eventueel met een minder schadelijke kleur licht, zoals amber of rood. Er zijn daarvoor commercieel verkrijgbare (LED) armaturen. Gebruik geen groen of blauw, daar zijn vleermuizen zeer gevoelig voor.

Wim Schmidt

Mijn naam is Wim Schmidt, Utrechts burger en voorzitter van het Platform Lichthinder, een vereniging die zich inzet om de nacht te beschermen. De nacht staat in een slecht 'daglicht' en behoeft bescherming, want ook de nacht heeft zijn kwaliteiten. Als mens zijn we niet zo bekend met de nacht, wij zijn vooral bang in het donker, wij zijn dagdieren die overdag actief zijn en 's nachts slapen. Echter meer dan de helft van alle diersoorten op aarde is juist 's nachts actief.

Door onze overvloedige verlichting, verstoren wij de natuur op allerlei manieren. We verstoren het dag en nacht ritme, waardoor vogels 's nachts blijven zingen of het kunstmatige licht trekt dieren aan, denk aan insecten en padden. Stel jezelf als glimworm voor, als je door Nederland vliegt.

Welk type kunstmatig licht verstoort nu het meest?

De laatste tientallen jaren wordt hier veel onderzoek naar gedaan. Ook in Nederland: de universiteit van Wageningen is al vierjaar met een groot onderzoek bezig en over een jaar moeten ze klaar zijn en zullen de definitieve resultaten komen. Wat we nu weten is samengevat in onderstaande tabel.

We leren hier uit dat globaal gezegd de korte golflengtes met blauw en violet licht het schadelijkst zijn. Ook mensen hebben last van licht. De Gezondheidsraad heeft in een onlangs verschenen rapport gemeld dat onze hormoonhuishouding 's nachts door blauw licht verstoord wordt.

Dus onze boodschap luidt: bij overschakeling van de openbare verlichting op led, zo min mogelijk blauw licht gebruiken, technisch gesproken: maximale kleurtemperatuur 3.000 Kelvin. Zeeland en Amsterdam gebruiken al dit warmere licht, maar Utrecht heeft dit nog niet besloten. Voor zowel dier als mens zou dat een verbetering zijn en de sterren zijn nog beter zichtbaar ook; alweer meegenomen.

Robert Wielinga

Ik ben Robert Wielinga, 54 jaar, docent natuurkunde aan het Gregorius College hier in de stad. Ook werkte ik 12 jaar op de sterrenwacht en ben ik voorzitter van de Utrechtse Sterrenkundige Kring Minnaert, een vereniging van amateurastronomen, die ik hier ook vertegenwoordig.

Bijna mijn hele leven heb ik in Utrecht gewoond, tot ik twee jaar geleden verhuisde naar Oud-Zuilen. Maar Utereg is nog altijd me stadsie, ik kom er graag. Vorige week fietste ik op een koude avond naar huis. De hemel was donkerzwart, maar toch zag ik bijna geen sterren. Ik moest denken aan het verhaal van een collega-docente uit Amsterdam: 'zijn er in Nederland dan ook sterren?!' hadden enkele leerlingen die uit Afrika komen geroepen. Door de verlichting die in de stad van alle kanten op mij straalt kan ik nauwelijks sterren zien, terwijl het toch een heldere avond is. Er is sprake van directe lichthinder.

Langs de Vecht is er minder verlichting en zie ik meer sterren. Maar ik zie ook dat de lucht helemaal niet zwart is. Veel verlichting straalt ook naar boven en weerkaatst dan op de moleculen en het vocht in de lucht, de hemel krijgt er een vies-gelige uitstraling door. Deze indirecte lichthinder is tot ver buiten de stad waarneembaar.

Net buiten de stad zie ik achter mij, en in westelijke richting een grote geel-oranje gloed, daar verdrinken de sterren in het licht van de binnenstad en van Leidsche Rijn. Het ontstaan van de storende lichtgloed van Leidsche Rijn kon ik goed waarnemen in de tijd dat ik nog op het Nijenrodeplantsoen in Zuilen woonde. De lol van het sterrenkijken werd er door verminderd.

Het zou fantastisch zijn als Utrecht voorloper wordt van grote gemeenten die serieus de hoeveelheid verlichting reduceren en foute verlichting (dat is vooral verlichting die omhoog of teveel zijwaarts straalt) vervangen. Dan kunnen de inwoners van onze stad weer genieten van de sterrenhemel. Dan moet er ook worden gezorgd dat er minder storende verlichting is in parken en plantsoenen, zodat er plekken ontstaan waar je geen last hebt van directe lichthinder.